

SAMO
TI
ODLOČAŠ

Komu lahko zaupam osebne podatke
in kdaj?

"Zasebnost je kot kladivo - lahko ga uporabiš, da kaj popraviš, ali pa za to, da nekomu povzročiš hud glavobol."

Vir:

<http://consumercal.blogspot.com/2007/08/privacy-is-like-hammer-you-can-use-it.html>

Deskam varno!

www.safe.si

INFORMACIJSKI
POOBLAŠČENEC

REPUBLIKA SLOVENIJA

Tvoja izbira

Brošura, ki jo pravkar bereš, poudarja pomen varstva osebnih podatkov. "Pa kaj," boš morda rekel, "kaj pa se bo zgodilo, če razkrijem svoje osebne podatke? In kaj osebni podatki sploh so?"

Odgovarjamo ti kar z vprašanjem: Kako bi se počutil, če bi nekega dne v Google vtipkal svoje ime in priimek, iskalnik pa bi našel tvojo golo fotografijo in zraven nje tvojo telefonsko številko?

Osebni podatki so pomembna reč. Z njimi se ne gre igrati, ker ti lahko to precej zagreni življenje. Kar predstavljaš si, kaj bi se zgodilo, če bi nekdo ukradel geslo tvoje elektronske pošte in tvoji razredničarki v tvojem imenu poslal grdo vsebino. Kdo ti bo verjel, da nisi bil ti? Nihče. K sreči so taki primeri redki, kot informacijska pooblaščenka z njimi le ponazarjam, kakšni bi bili možni zapleti in kako bi bili lahko osebni podatki zlorabljeni. Previdnost nikoli ne bo odveč. Zato svojih osebnih podatkov ne puščaj kjerkoli, ampak le tam, kjer veš, da bodo varni in da bodo služili tistemu namenu, za katerega si te osebne podatke dal. Tudi punci ali fantu, ki ti ji všeč, ne povej vseh svojih podatkov, dokler ne boš prepričan/-a, da jih ne bo zlorabil/-a. Kdaj pa jih nekomu lahko zaupaš, predvsem prek interneta, ti bo razkrila ta brošura.

Aja, brošura je napisana tako, kot da naslavlja samo fante, kar pa seveda ne drži. Dekleta, ne zamerite, tako je lažje, kot v vsakem stavku pisati dva glagola, enega za moško obliko in enega za žensko.

informacijska pooblaščenka
Nataša Pirc Musar

Mislila sem,
da nimam kaj
skrivati ...

... dokler nisem svojih fotografij z zadnje zabave odkrila NA internetu.

Verjetno svojih fotografij z nore zabave ne pokažeš svojim staršem. Prav tako svojemu novemu fantu ali puncu ne pokažeš fotografij, na katerih se poljubljaš s prejšnjim fantom ali punco. In prav gotovo v razredu ne dvigneš roke in vsem sošolcem poveš, katere internetne strani si obiskoval v zadnjih dneh.

Skrivnosti, ki jih želiš zaupati prijatelju, prav gotovo ne boš natisnil na vizitko in jo delil med neznanci.

Pazljiv bodi tudi ob zaupnih internetnih klepetih (t. i. chatih). Celo prijateljem in prijateljicam prek interneta ne zaupaj osebnih podatkov, predvsem pa jih ne zaupaj neznancem.

Internet je vir mnogih zlorab.

Nekatere stvari je bolje zadržati zase ...

Nisi vedno tako ANONIMEN,
kot se ti morda zdi ...

Vrata tvoje sobe se zaprejo. Usedeš se za računalnik, začneš MSN klepet in brskaš po internetu. V spletnih klepetalnicah se ljudje pogosto izdajajo za nekaj, kar niso. Ugotovili so, da predvsem pedofili svoje žrtve iščejo prek interneta.

"Varovanje osebnih podatkov je tudi upoštevanje nepisanih pravil lepega obnašanja: ne kukamo skozi ključavnice, ne odpiramo pisem, ki jih najdemo na ulici, in svojemu tekaškemu partnerju ne govorimo o diagnozi raka svoje partnerice."
Georg Apenes, Norveški inšpektorat za varstvo osebnih podatkov

Previden bodi tudi pri izpolnjevanju najrazličnejših internetnih anket, ki od tebe zahtevajo informacije o tebi in tvoji družini.

Pravico imaš, da te drugi pustijo pri miru

Vsak ima kako skrivnost. To je dejstvo. In prav gotovo jih nihče ne želi deliti z drugimi. Na primer: če imaš kako nepravilnost na telesu ali kak kilogram preveč, se prav gotovo ne boš fotografiral gol in teh fotografij poslal prijateljem, znancem, učiteljem ... Skrivnosti so del življenja in posamezniku omogočajo, da dela napake, na katerih se uči. Tako se človek razvija. Si predstavljaš, kako bi bilo, če bi o vsaki tvoji napaki vsi lahko brali na internetu? Verjetno si ne bi upal delati nič, misleč, da tako tudi napak ne boš delal ... Toda ali je tudi "delati nič" napaka? Zagotovo, saj človek ni robot, ki bi lahko spoštoval le zapovedi programerja. Človek je svobodno bitje in biser našega življenja so male lumparije in skrivnosti, ki niso nadzorovane ali uravnavane. In prav napake so v zgodovini pogosto vodile do velikih odkritij, ki nam navsezadnje danes omogočajo prijetnejše, lažje in udobnejše življenje. In če boste koga slišali reči: "Pa kaj, saj nimam kaj skrivati," mu le odgovorite, da razmišlja napačno.

"Vsakdo je nečesa kriv ali želi kaj skriti."

Aleksander Solženicin

Pred nekaj desetletji je želel OZN najti definicijo zasebnosti. Po dolgih letih ugotavljanja, kaj je zasebnost, je skupina pravnikov z vsega sveta ugotovila, da je zasebnost *znano nedoločljiva fraza*. To pomeni, da zasebnost vsakdo razume po svoje. Za super manekenko razkritje njenih telesnih mer ni poseg v zasebnost, objava njenih fotografij na internetu in v medijih je del nje-nega poklica. Za nekoga, ki nima idealnih mer ali ima kako telesno hibo, pa to lahko pomeni hud poseg v zasebnost, saj se lahko na primer o tej osebi nato razširijo neprijetne govorice, ki lahko vplivajo na njen ugled in jo močno prizadenejo.

Včasih želimo biti anonimni. Imeti moramo pravico, da vemo, da nihče ne ve vsega o nas in da nihče ne vidi vsega, kar počnemo. Prav zato greš lahko k svoji zdravnici in ji poveš, kaj te muči, ne da bi za to izvedeli drugi.

Včasih ti ustreza, da si sam v sobi in imaš mir pred vsemi.

Kaj je osebni podatek?

Osebni podatek je katerikoli podatek, ki se nanaša na osebo, če vemo, kdo je ta oseba. Primer: Janez Novak je najpogostejše slovensko ime. In če rečemo samo Janez Novak, ne vemo, za katerega Janeza Novaka gre. Če pa rečemo npr. Janez Novak iz male vasice, kjer živi samo en Janez Novak, potem vemo, kdo je ta oseba. Tako ime in priimek postaneta osebni podatek, ki ga Zakon o varstvu osebnih podatkov varuje.

Vprašanje v razmislek

Kateri od naštetih podatkov so osebni podatki?

- podatek o tem, katere internetne strani sem obiskal;
- moje ocene;
- število prebivalcev v Ljubljani;
- ime mojega kužka;
- številka mojega mobilnega telefona;
- prijateljeva starost;
- domači naslov učiteljice slovenščine;
- naslov šole.

(Rešitev najdeš na naši internetni strani www.ip-rs.si)

Privolitev

Le ti in tvoji starši odločate, komu boste osebne podatke zaupali in zakaj. Temu se reče privolitev. Osebe, ki jim boš razkril svoje osebne podatke, morajo tvojo odločitev spoštovati in lahko osebne podatke uporabljajo samo za tiste namene, za katere si jim dovolil. Enako seveda velja zate – osebnih podatkov drugih ne smeš razširjati, če ti osebe, ki so ti te podatke razkrile, tega niso dovolile.

Do dopolnjenega 18. leta starosti (v nekaterih primerih do 15. leta) bodo v tvojem imenu privolitev za ravnanje z osebnimi podatki namesto tebe dajali tvoji starši. S tem se pač moraš sprijazniti. Po dopolnjenem 18. letu starosti pa lahko z vsemi svojimi osebnimi podatki ravnaš tako, kot želiš. Močno ti priporočamo, da jih skušaš razkrivati čim manj. Nikoli ne veš, kdaj se bodo v kakšni čudni kombinaciji znašli na spisku nekoga, ki jih bo želel uporabiti za zle namene.

Tvoja privolitev mora biti prostovoljna. To pomeni, da te nihče ne sme prisiliti, da osebne podatke razkriješ. Izjema je seveda zakon. Če te bo policist, potem ko boš že imel svojo osebno izkaznico, vozniško dovoljenje ali potni list (vse to so v Sloveniji osebni dokumenti), legitimiral (torej ti bo rekel, da mu pokaži osebni dokument), mu boš osebni dokument moral pokazati, sicer boš plačal globo. To je namreč zapisano v zakonu in to moraš spoštovati.

EMŠO

Enotna matična številka občana je številka, ki jo vsakdo dobi ob rojstvu. Prve štiri številke predstavljajo dan in mesec rojstva, naslednje tri letnico rojstva brez prve številke, sledi oznaka za spol, zadnje tri številke pa so kontrolne. EMŠO je osebni podatek. Varuj ga, kajti če pride v napačne roke, ti lahko ukradejo identiteto; to pomeni, da se lahko nekdo drug izdaja zate.

Nikoli nisem pogledala skozi ključavnico, ne da bi ugotovila, da nekdo gleda nazaj z druge strani.

Judy Garland (igralka iz prvega filma Čarovnik iz Oza)

Misliš, da te NA internetu nihče ne opazuje? NAPAKA!

Znova si predstavljaš, da se zapreš v svojo sobo, poslušáš svojo najljubšo zgoščenko, se usedeš za računalnik in se priključiš na internet. Imaš prijeten občutek, da si sam, da ti nihče ne kuka čez ramo in se prepustiš "surfanju". Si prepričan, da si res sam? Da te nihče ne opazuje?

Vsak računalnik, ki je priključen v svetovni splet ali mrežo, ima svoj naslov. Imenuje se IP naslov (to je kratica za *Internet Protocol*). IP naslov ima v omrežju takšno vlogo, kot jo ima hišna številka v naselju. Vse, kar narediš na internetu, se zabeleži skupaj s tem naslovom. To pomeni, da karkoli na internetu počneš, nekdo to ve.

"Zakaj pa bi kdo to počel?" nas boš nemara vprašal. Vzgibi so različni – trgovine skušajo na primer dobiti tvoje podatke, da bi ti lahko predlagale izdelke, ki bi te utegnili zanimati. Opozarjamo te tudi, da prek interneta ali elektronske pošte ne smeš pošiljati podatkov svojih staršev ali drugih znancev, saj jim lahko s tem povzročiš škodo. Tatovi na internetu so na preži 24 ur na dan. Zlonamernežem namreč prav pridejo vsi podatki, kadar želijo povzročiti škodo ali celo nezasuženo pridobiti denar. Včasih pa so zadovoljni že s tem, da človeka spravijo v hudo zadrego pred sošolci, prijatelji ...

V primeru odkrivanja kaznivih dejanj lahko celo policisti pogledajo, katere internetne strani si obiskal. Na internetu torej ne počni neumnosti.

Kaj lahko naredim?

Vsak od programov, ki ti omogoča deskanje po internetu (Internet Explorer, Firefox), zbira podatke o obiskanih straneh in datoteke, ki si jih prenašal, shranjuje v poseben direktorij. Koliko časa bo program shranjene datoteke obdržal in katere bodo te datoteke, lahko določiš v nastavitvah programa.

Kaj pa računalniki v šoli?

V šoli, ki jo obiskuješ, seveda veljajo drugačna pravila kot na tvojem računalniku doma. Če bi v šoli vsak lahko počel, kar si želi, to ne bi bila več šola, ampak ena velika zmešnjava. Zato v šoli tudi pri uporabi interneta veljajo pravila, ki jih je postavila šola. Ta pravila moraš prebrati in jih upoštevati.

Šole imajo na svojih računalniških sistemih izdelane posebne datoteke, v katere se zapisuje vse dogajanje na računalnikih – v angleščini boš zasledil izraz *log file*. Vendar učitelji teh datotek ne smejo uporabljati za to, da bi nadzirali, katere internetne strani obiskuješ; uporabljati jih smejo samo za to, da zagotovijo pravilno delovanje računalniške mreže in sistema. Pogosto se zgodi, da ugotovijo, da šolske računalnike nekdo uporablja za namene, ki v šoli niso dovoljeni. V takšnih primerih lahko učitelji te datoteke pogledajo in izdajo opozorilo, da se mora taka aktivnost nehati. Če se to ne zgodi, imajo pravico ugotoviti, kdo zlorablja šolske računalnike. Vendar pa morajo vse učence o takšnih postopkih obvestiti v pravilih iz prejšnjega odstavka. Zato NE brskaj po internetnih straneh, ki vam jih šola ne dovoljuje obiskovati, in spoštuj pravila, saj to koristi predvsem TEBI.

Piškotki niso samo priboljšek, ampak se ti lahko na internetu tudi hitro zataknejo v tipkovnici.

Veliko internetnih strani želi izvedeti, kaj na internetu počneš. Zato na tvoj računalnik namestijo majhno datoteko, ki zbira podatke o tvojem IP naslovu, podatke o obiskanih straneh in podobno. Ta datoteka se imenuje piškotek (v angleščini boš našel izraz *cookie*). V programu za brskanje po internetu lahko nastaviš, da se datoteke ne shranjujejo na računalnik, vendar potem nekatere internetne strani ne bodo delovale. Zato se boš pogosto moral odločiti, ali je pomembnejša tvoja zasebnost ali dostop do internetne strani.

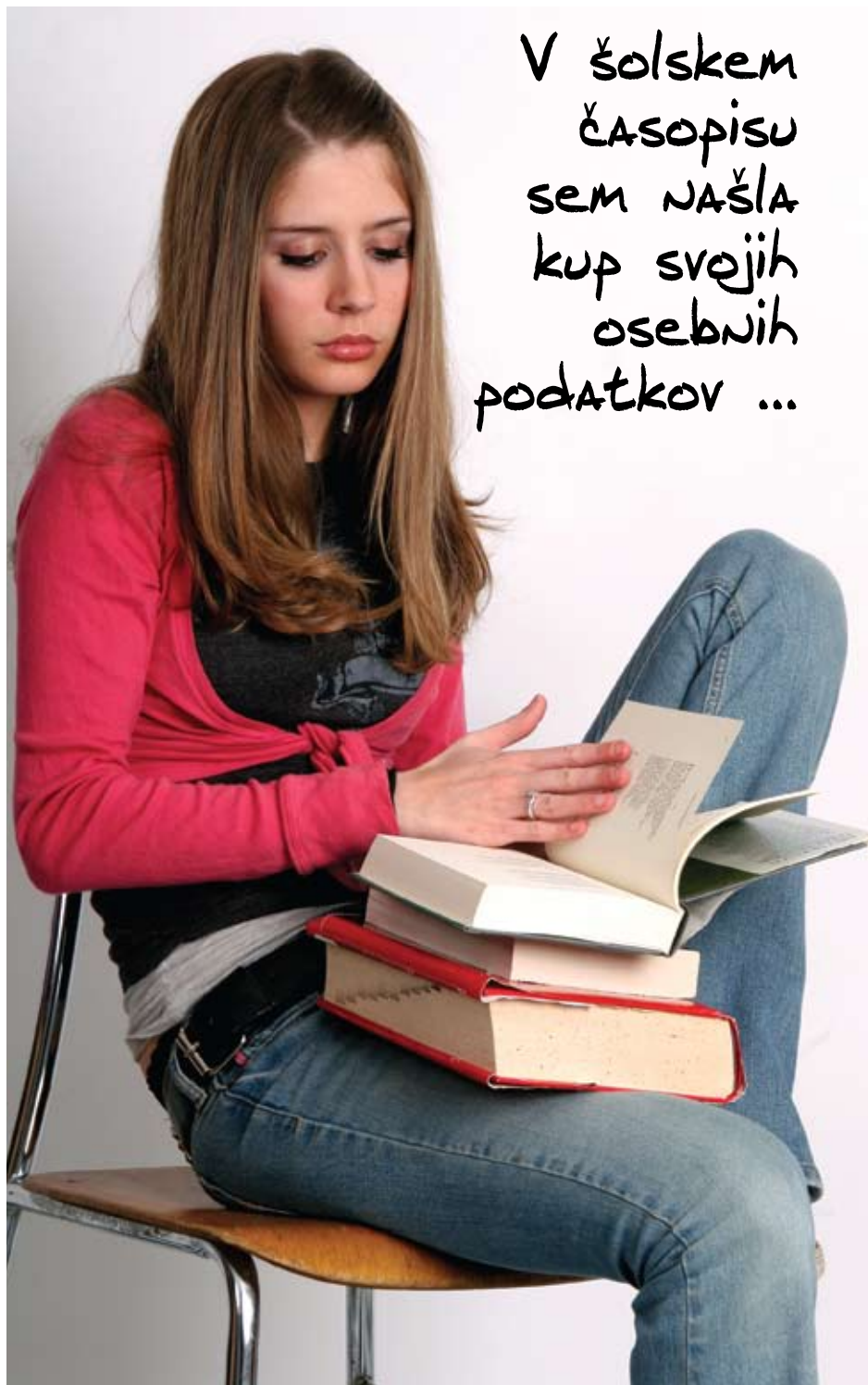

Naloge

1. S sošolci se pogovori o tem, kdo lahko vidi podatke o obiskanih spletnih straneh v šoli – učitelji, starši ...?
2. S sošolci poskušaj ugotoviti, kako se:
 - izbrišejo obiskane internetne strani v programu;
 - kako preprečiš nalaganje piškotkov;
 - kako nastaviš nivo zasebnosti v programu;
 - kako izbrišeš začasno shranjene datoteke.
3. Poišči in preberi pravila obnašanja na internetu, ki jih je predpisala tvoja šola.

V šolskem
časopisu
sem našla
kup svojih
osebnih
podatkov ...

... in zdaj ne vem, kako
naj jih izbrišem.

OK, naredila si napako, ko si svoje osebne podatke zupala nekomu, ki jih je nato zlorabil - objavil jih je na internetu, v šolskem časopisu ali jih obesil na oglasno desko v šoli. Zdaj ti je žal, saj se vsa šola dela norca iz tebe. Kaj lahko narediš?

Pogosto boš učinek objave težko izbrisala, zato naj bo to zate izkušnja, iz katere se boš veliko naučila in boš v prihodnje previdnejša.

Osebne podatke zaupaj samo tistemu, za kogar veš, da jih ne bo zlorabil. Če pa do zlorabe pride, ti Zakon o varstvu osebnih podatkov ponuja nekaj rešitev. Za pomoč lahko zaprosiš Informacijskega pooblaščenca.

Samo ti odločas o tem, kaj
naj ljudje vedo o tebi.

"Groooza! Ne morem verjet! Kako je lahko to naredil? Na oglasni deski je objavil mojo telefonsko številko – zdaj mi ves čas zvoni telefon! 100 klicev na dan."

Talent se razvija v zasebnosti.
Johann Wolfgang von Goethe

Razmisli, preden razkriješ

Slovenski pregovor pravi, da je po toči zvoniti prepozno. Zato se vedno prepričaj, komu lahko zaupaš osebne podatke (tako svoje kot osebne podatke drugih). Če nisi prepričan, jih raje ne zaupaj, prej se pri starših, učiteljih ali starejših znancih pozanimaj, ali osebi, ki te sprašuje po njih, te res lahko zaupaš.

Varstvo osebnih podatkov se je v zadnjih letih izjemno razmahnilo. To pa zato, ker se osebni podatki z uporabo sodobnih tehnologij (računalniki, velika omrežja, predvsem internet) danes lahko prenašajo, objavljajo in zlahkoto razkrivajo ogromnemu številu ljudi. Dovolj je, da se priključiš na internet in že lahko črpaš (tudi osebne) podatke.

Prav zato bodi še posebno previden pri kakršnemkoli objavljanju svojih osebnih podatkov na internetu. Tudi gesla pogosto niso ravno varna. To ti lahko pove naslednji primer:

Ups, se zgodi ...

Lani poleti smo s prijatelji malo žurali – tako kot večina najstnikov. Imeli smo se super in spoznali smo kar nekaj vrstnikov. Fotografirali smo vse povprek in fotografije objavili na internetni strani. Seveda smo stran zaščitili z gesli. Ampak, ko se je šola spet začela, je večina sošolcev že vedela, da obstaja "žur stran" in vedno bolj so težili za geslo. Potem pa se je nenadoma zgodilo nekaj groznega – kar naenkrat so fotografije lahko videli vsi. Nočna mora pa se je začela, ko so nekateri sošolci internetno stran pokazali svojim staršem. Morali smo na pogovore k učiteljem in svetovalcem. Moji starši so k sreči dogajanje na žuru razumeli kot najstniško obnašanje. Hujše je bilo, da so vsi sošolci in prijatelji vedeli, kar se je dogajalo. In tisti njihovi pogledi ... Ko sem lani začela šolo, sem uživala v njej, zdaj mi je mučno prav vsak dan. Naučila sem se nekaj pomembnega – nikoli več ne bom ničesar objavila na internetu, pa naj bodo to fotke ali kaj drugega. Zdaj se počutim, kot da bi mi ves čas sledila kamera.

Povzeto po: Aftenposten.

Nalogi

1. V internetni iskalnik (npr. Google.si, Najdi.si) vpiši svoje ime in priimek. Kaj si odkril?
2. Pogovori se s sošolci o tem, zakaj nekateri svoje slike, posnetke in osebne podatke objavljajo na internetu.

Na internetu enkrat in za vedno

Zavedaj se, da je podatek, ko je enkrat objavljen na internetu, tam za vedno. Mogoče ga je sicer izbrisati, vendar pogosto ne dokončno. Vedeti moraš, da ga je kdo že lahko skopiral, prepisal ali z njim naredil kaj drugega. Na internetu objavljeno informacijo, fotografijo ali posnetek je kdo že lahko objavil na drugi internetni strani ali pa je celo shranjena v spominu internetnih iskalnikov.

OK, naredil sem napako, kaj pa zdaj?

Če so tvoji osebni podatki napačni ali netočni, lahko od tistega, ki jih hrani, vedno zahtevaš, da jih popravi ali izbriše. Prav tako imaš vedno pravico pogledati svoje osebne podatke. Vse to ti omogoča zakon. Če ti tisti, ki hrani osebne podatke, teh ne želi pokazati ali napačnih noče popraviti, se imaš pravico pritožiti Informacijskemu pooblaščenцу – to je državni organ, ki bdi nad izvajanjem Zakona o varstvu osebnih podatkov (naslov najdeš na koncu brošure). Nanj se lahko obrneš tudi, če meniš, da je nekdo zlorabil tvoje osebne podatke. Priporočamo ti tudi, da si, ko boš imel čas, ogledaš internetno stran www.ip-rs.si, kjer boš našel ogromno podatkov o varovanju osebnih podatkov.

Kako osebne podatke izbrisati z interneta?

1. **Pogovori se z osebo, ki jih je objavila.** Povej ji, kaj je narobe, in jo prosi, naj osebne podatke umakne z interneta.
2. **Pogovori se z internetnim ponudnikom,** pri katerem je postavljena sporna internetna stran – na internetu poišči storitev WHOIS, s katero boš izvedel, kdo je lastnik strežnika.
3. O težavah **obvesti Informacijskega pooblaščenca,** tudi takrat, če internetni ponudnik ne želi umakniti tvojih osebnih podatkov. Vedeti pa moraš, da slovenske oblasti ne bodo mogle ukrepati, če internetni ponudnik ni iz Evropske unije.
4. **Posvetuj se s policisti,** če gre za hujše kršitve.

Končno sem našla obleko,
ki mi je bila všeč ...

... potem pa sem ugotovi-
la, da je bila v garder-
bi kamera. Zdaj je "moj"
posnetek NA vseh moni-
torjih v trgovini, kjer ga
lahko gledajo vsi.

Verjetno si ne želiš, da bi v trgovinskem središču sedel
na stranišču z odprtimi vrati. Kadar se preoblačiš, verjet-
no ne pokličeš vseh, ki so v bližini, naj te pridejo gledat.
In kadar greš na pregled k zdravniku, s seboj verjetno
ne povabiš vseh znancev.

Nekaterih stvari in trenutkov nočeš deliti z drugimi. In
si ne želiš, da bi drugi izvedeli, kaj počneš za zaprtimi
vrati.

Ne, če imaš možnost izbire ...

Si prepričan, da te
nihče ne opazuje?

Zzzzzip! Zapreš zadrgo na hlačah. Oblečeš si majčko in zapneš še zadnji gumb, ki skrije, kar mora skriti. Vse stoji tako, kot bi moralo. V ogledalu v trgovini se zadovoljno nasmeheš: "Končno prava obleka." Potem pa v zgornjem kotu kabine zagledaš kamero.

*Najslabša stvar, ko si slaven,
so vdori v zasebnost.
Justin Timberlake*

Prepričaj se, da te nihče ne SNEMA.

Videokamere te danes spremljajo že skoraj povsod: ko stopiš na avtobus, ko nakupuješ v trgovini, ko si s prijatelji v baru, ko se sprehajaš po mestu ... Takšnemu početu pravimo videonadzor. Ta ni vedno slab in uporabljen za zle namene. Celo zelo koristen je. Kar predstavljaš si, da nekdo na bencinski črpalki natoči gorivo v avtomobil, potem pa odpelje, ne da bi plačal. Prav videonadzor omogoča, da delavci na črpalki ne pridiprava odkrijejo. Prav tako lahko v primeru tatvin policisti s pomočjo videonadzora odkrijejo, kdo je vlomil v stanovanje ali poslovni prostor in zlobneža izsledijo.

Nikoli ne veš, kdaj te bo kdo slikal z mobilnim telefonom. Nekdo te lahko fotografira, ne da bi ti to sploh vedel. Še več, fotografijo lahko celo objavi na internetu. Bodi previden.

Negativna plat videonadzora

Prav gotovo si ne želiš, da bi kamere spremljale čisto vsak korak, ki ga narediš. Ko si sam, ko se želiš umakniti od drugih, si res želiš samo biti sam. Zakon o varstvu osebnih podatkov ti to omogoča in pri tem postavlja nekaj pravil za tiste, ki želijo izvajati videonadzor.

Najprej si zapomni, da ni dovoljeno snemati garderob, dvigal in stranišč (toaletnih prostorov). Če torej odkriješ kako kamero v teh prostorih, le opozori učitelja ali koga drugega od odgovornih, da to ni dovoljeno.

Za šole velja tudi pravilo, da lahko snemajo samo vhode in izhode šole, parkirišče pred šolo in druge podobne prostore, ne smejo pa snemati kar vsega povprek. Če meniš, da šola izvaja videonadzor v nasprotju s tem, kar smo zapisali, to povej staršem, da bodo lahko ti na to opozorili učitelje, lahko pa poveš tudi Informacijskemu pooblaščenču.

Da se izvaja videonadzor, boš ugotovil po nalepki, ki se na vhodu v prostor pojavi tik pred tem, preden se začne izvajati videonadzor.

Posnetke videonadzora lahko vedno (sam ali tvoji starši v tvojem imenu) pogledaš, če tistemu, ki videonadzor izvaja, vsaj približno poveš, kdaj si šel skozi območje snemanja.

Ups, se zgodi ...

Informacijski pooblaščenec je pred dvema letoma prejel prijavo, da ima ena od večjih trgovin z oblačili v kabinah za preoblačenje nameščene videokamere. Informacijski pooblaščenec se je nemudoma odpravil tja in ugotovil, da je to res. Posnetke so varnostniki pregledovali in celo shranjevali. Stranke, ki so kupovale v tej trgovini, so bile seveda precej ogrožene.

Posnetkov videonadzora se ne sme kar tako razkazovati, sploh pa ne objaviti na internetu. Posnetke se lahko pregleda samo ob morebitnih kaznivih dejanjih (če se je npr. zgodila tatvina) ali prekrških. Če bo torej nekdo posnetek, na katerem boš posnet tudi ti, objavil, lahko to prijaviš Informacijskemu pooblaščenцу.

Vaje

1. Sprehodi se po mestu ali svoji soseski in ugotovi, koliko kamer te snema? S sošolci se pogovori, ali se vam zdi toliko kamer preveč?
2. Skušaj ugotoviti, čemu služijo postavljene kamere po poti do tvoje-ga doma. Kaj snemajo?
3. S sošolci skušaj ugotoviti, ali se obnašate drugače, kadar veste, da vas nekdo snema. Skušajte ugotoviti, zakaj.
4. Primer: V garderobi sošolcu ukradejo denarnico. Bi v tem primeru kamere prišle prav? Zakaj jih torej vendarle ni dovoljeno namestiti v garderobe? (Odgovor najdeš v drugem delu brošure.)

Dejstvo: V Londonu je na vsakih 14 prebivalcev postavljena 1 videokamera.